

Att ta pension stor omställning fylld av känslor

Milstolparna i livet är många. Börja skolan, konfirmeras, ta examen, första jobbet, finna sin partner, bli förälder, bli befordrad... Och så en dag bli pensionerad. För en del är det sista en svår omställning, för andra en lättnadens dag. I Unilever Sverige har vi 601 pensionärer plus de på Margarinbolaget och Falcon.

Unisont har frågat en rad pensionärer hur de har det. Som framgår av intervjuerna är Unilevers pensionärer aktiva, nöjda, glada och i princip friska.

Det som tydligt kommer fram är hur oerhört viktigt det är att inte bara gå från något, utan till något. Att fortsätta att behövas! Det är tjugigt att kunna springa på konstutställningar och läsa och resa och bilda sig på alla sätt. Det tillfredsställer personliga behov - men det räcker inte. Det man gör efter pensioneringen måste också vara efterfrågat av någon. Barnbarn fyller en stor och viktig uppgift. Ett nytt jobb och föreningsliv också.

Men bara fördelar med pension är det ju inte.

TELEFONEN TYSTNADE

- Det värsta var att telefonen tystnade från första dagen. Det var litet chockartat att inse att mer betydde jag inte. Jag hade väl inte trott att jag var oersättlig, men jag hade föreställt mig en mjukare övergång. Inte bara punkt, slut från den ena dagen till den andra, sa en man som trojänat Unilever.

- En sak gör jag inte, fortsatte han. Jag springer inte omkring på min förra arbetsplats och berättar hur otroligt duktiga vi var "på min tid". Dels är jobben så rationaliserade, så folk har helt enkelt inte tid att prata med fördettingar. Dels måste jag inse att jobben förändras snabbt. Det som var bra att göra i går passar inte alls i dag. En del pensionärer har inte det här klart för sig. Dom lagrar jag en gång skurit är bra för min självkänsla, men jag kan inte begära att någon annan ska minnas vad jag gjort.

Han tillade att han dock sällan blir så glad som när hans gamla arbetsplats hör av sig eller inbjuder till något. Då kommer han som ett skott.

BITTERHET FINNS

Den motsatta varianten är pensionären som tar avstånd från alla kontakter för att visa att han sannerligen kan leva utan det gamla jobbet. Det går till sådan överdrift att forna arbetskamrater känner sig bortglömda.

Alla pensionärer är givetvis inte grå pantrar som ständigt är nöjda och glada. En del är bittra, besvikna, har dålig ekonomi, är passiva, deprimerade och övergivna.

- Jag ska säga dig att jag ångrar att jag var så flat under så många år. Jag började jobba på den tiden när en skulle vara glad och tacksam över att en överhuvudtaget fick ett jobb. Först nu har jag begripit hur utnyttjad jag blev och det har jag svårt att komma över. Jag har fått göra rätt för mig i företaget och det är väl som det ska vara, men aldrig att jag fick något erkännande för det, avslöjade en kvinna.

DE FLESTA ÄR VITALA

Det som nästan alla återkommer till är: Bara jag får vara frisk. Bara jag slipper bli ett värdpaket. Bara jag får behålla det jag har i huvudet.

De flesta som går i pension är dock vitala och starka. De som behåller (eller får behålla) jobbet tills de är 65 - de är väl förberedda. De ser fram mot pensioneringen med tillförsikt. Att äntligen få tid med segelbåten, börja släktforska

och resa till USA. Att få väva och skriva dikter och bygga om sommarstället.

- Men tro mig, säger en personalman, det finns folk som helt enkelt förtränger att pensioneringsdagen närmar sig. Det finns dom som nästan gråter, när man för den på tal.

Kvinnor lär ofta ha lättare att pensionera sig. De har odlat familjelivet och sociala kontakter på ett annat sätt, än mannen som varit uppslukad av jobbet, är den förklaring de flesta ger.

Ett känsligt kapitel är de pensioneringar som företaget erbjuder äldre anställda som inte uppnått pensionsålder. Orsaken är ofta omstruktureringar och nedskärningar av personal.

KÄNSLIGA SAMTAL

- Det är väldigt känsliga samtal, säger en erfaren personalman. Att erbjuda någon pension vid 60 års ålder kan vara lika känsligt som att tala om för någon att jobbet kommer att försvinna, att han måste sluta. Nästan ingen är så mentalt förberedd att han vid första samtalet kan diskutera sin pensionering lugnt och sakligt. Man behöver tid.

Unilever har som princip att inte pensionera yngre personer än de runt 60 (undantag har förekommit). Ekonomin är faktiskt inte det första den som blir erbjuden pension tänker på. Det är i stället mera känslan av att "nu räknas jag inte längre, nu behövs jag inte" och den kan vara mycket traumatisk.

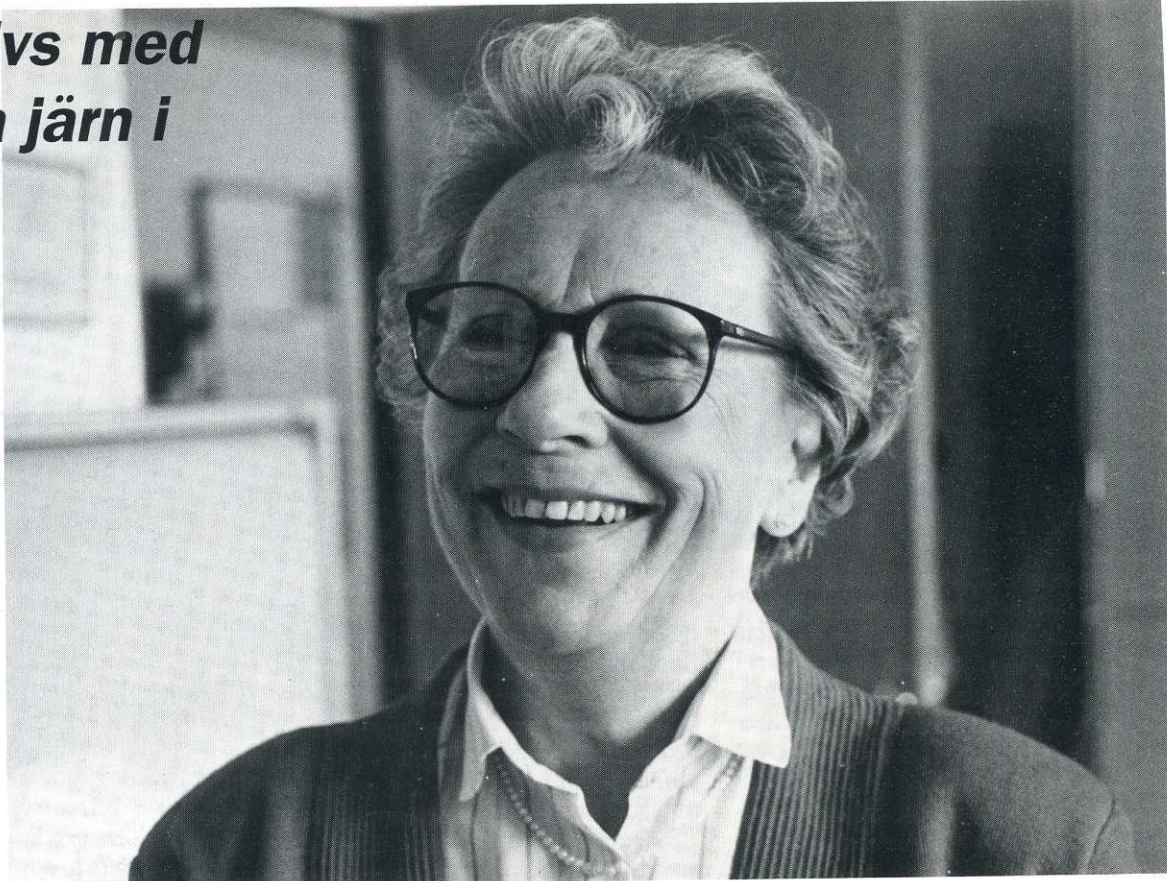
Sedan kommer förstas oron för pensionens storlek och andra förmåner, t ex bilersättningar. Ekonomin är en förhandlingsfråga, och så mycket kan sägas att Unilever Sverige håller sig tämligen strikt till normer och regler. Företaget vill skiljas från sina aktiva anställda med heder.

Det har på senare år blivit lättare känslomässigt för dem som blir erbjudna pension, för "ödet" delas med så många andra under lågkonjunktur. Ingen behöver känna sig personligen kränkt.

En sak är säker. Alla som har ett lönearbete får en dag veta hur det känns att ta pension. För man hoppas, för alternativet är ju inte så lockande!

Av Gertrud Wennström

Stortrivs med många järn i elden

Daga Nilsson-Lundqvist, f d Lever, 63 år.

- Jag gick redan vid 58. Man fick välja, 58 eller 60, och för mig var valet inte svårt.

- Jag började på dåvarande Sunlight 1955, och förestod då en skrivcentral som fanns för att serva lata gubbar. När jag slutade var jag ansvarig för informationen på fabriken. Min man Åke arbetade också på Lever och gick i pension ungefär samtidigt.

- Många sa till mig att det går aldrig, du kommer klättra på väggarna efter bara några veckor för du är van att ha så

många järn i elden. Men de hade fel. Jag stortrivs - och jag har fortfarande lika många järn i elden.

- Jag är ordförande i Nyköpings Kammarmusikförening. Jag är fortfarande aktiv i SUCK, Unilevers konstklubb. Jag är sekreterare i Zonta för Nyköping-Oxelösund. Zonta är en internationell kvinnoorganisation och ungefär för yrkeskvinnor vad Rotary är för män. Jag tycker om att renovera och pyssla med hus och trädgård. Vi reser mycket, min man och jag, både själva

och arrangerade musikresor t ex.

- Och jag har faktiskt inte slutat arbeta helt. Jag rycker in extra på Unilever då och då. Det är så roligt att träffa gamla kollegor, för det finns fortfarande kvar en hel del sådana.

- En grundförutsättning för att kunna leva som jag gör, är att man är frisk! Då går allt. Jag brukar säga att jag är inte pensionär, jag är senioraktivist. En senior som aktiverar mig på annat sätt än att lönearbeta. Och det stortrivs jag med!

Intervjuer: A-C Gustafson och G Wennström

Ställer upp för familjen

- Jag gick i pension 1988, alltså bara 63 år gammal. Jag började som säljare på Novia -57 och slutade som regionchef för konsumentprodukter. Jag trivdes enormt bra både med Novia och jobbet. Ett fritt arbete under ansvar, även om det ibland var slitigt. Åren på Blå Band är de underbaraste i mitt liv.

- Jag ville gå i pension när jag gick. Och det visade sig passa mycket bra, ur familjesynpunkt. Min dotter födde nämligen en son då, som pga att hon inte förlöstes i tid, blev gravt hjärnskadad. Så jag har tillbringat de tre senaste åren omväxlande hemma hos min dotter och på sjukhus hos barnet.

Erik Engstedt, f d Novia 66 år.

Jag har gjort allt för att stötta min dotter, hon har verkligen inte haft det lätt.

- Men en sak ska jag säga. Jag har slagits med myndigheter och sjukhus ända sedan "olyckan". Det hade jag aldrig klarat utan alla kurser jag gått genom Novia. De har utvecklat mig och gett mig erfarenhet. Och det behöver man i samröre med myndigheter, det kan jag tala om, man måste vara stark och stå på sig.

- Jag har inte riktigt hunnit att känna hur det är att vara pensionerad och ledig ännu. Tidigare var jag engagerad med bangolf och aktiv i en klubb. Jag tycker också om att vara ute i naturen.

- Trots allt är jag en glad pensionär. Vad som än har hänt och händer, har jag i alla fall gjort något för min dotter och det är allt som är värt något.